Miljöutredning

Länsstyrelsen i Gotlands län

Länsstyrelsen
Gotlands län

Titel:	Miljöutredning Länsstyrelsen i Gotlands län
Författare:	Natalie Hafdelin
Rapportnummer:	2024:10
Diarienummer:	4935-2024
Utgivningsår:	2024
Omslagsbild:	Mostphotos

Innehåll

MILJÖUTREDNING 1

DEFINITIONER 5

1. BAKGRUND OCH SYFTE 6

2. LÄNSSTYRELSENS VERKSAMHET 8

2.1 Länsstyrelsens verksamhet 8

2.1.2 Organisation och personal 9

2.1.3 Lokaler 10

2.2 Miljöledningsorganisation 10

2.3 Miljöpolicy och antagna miljömål 13

3. DIREKT MILJÖPÅVERKAN 15

3.1 Värdering direkta miljöaspekter 15

3.2 Transporter och övrig bränsleförbrukning 17

3.2.1 Nuläge 17

3.2.2 Förslag på åtgärder 22

3.3 Upphandling och övriga inköp 23

3.3.1 Nuläge 23

3.3.2 Förslag på åtgärder 24

3.4 Avfall 25

3.4.1 Nuläge 26

3.4.2 Förslag på åtgärder 27

3.5 Kemikalieanvändning 28

3.5.1 Nuläge 28

3.5.2 Förslag på åtgärder 29

3.6 Värme- och elförbrukning 30

3.6.1 Nuläge 30

3.6.2 Förslag på åtgärder 33

3.7 Vattenanvändning 33

3.7.1 Nuläge 33
3.7.2 Förslag på åtgärder 34
3.8 Pappersförbrukning 34
3.8.1 Nuläge 34
3.8.2 Förslag på åtgärder: 35
4. INDIREKT MILJÖPÅVERKAN 36
5. LAGLISTA 37

Definitioner

Miljöaspekt

Delar av en organisations aktiviteter/verksamheter, produkter och tjänster som kan inverka på miljön.

En betydande miljöaspekt är en miljöaspekt som har eller kan ha en betydande miljöpåverkan.

Betydande miljöaspekter

Direkta miljöaspekter värderas på miljöpåverkan (miljömässig allvarlighet och risk) och kvantitet (mängd, omfattning). Miljöaspekter med störst miljöpåverkan kallas betydande miljöaspekter.

Miljöpåverkan

Varje gynnsam eller ogynnsam förändring i miljön som helt eller delvis orsakas av organisationens miljöaspekter.

Direkt miljöpåverkan

En negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av myndighetens verksamhet och som inte är indirekt miljöpåverkan. Till exempel elförbrukning, pappersförbrukning, värmeförbrukning och avfall.

Indirekt miljöpåverkan

En negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information.

1. Bakgrund och syfte

De statliga myndigheterna i Sverige har ett ansvar att bidra till att de nationella miljömålen och FN:s globala mål för hållbar utveckling nås. Detta ställer krav på ett systematiskt och långsiktigt miljöarbete hos myndigheterna vilket regleras i förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Förordningen syftar till att säkerställa att miljöarbetet integreras inom ramen för verksamheten så att miljöfrågorna beaktas vid genomförandet av myndighetens uppdrag.

Miljöledningssystem är ett verktyg som bygger på en kontinuerlig process att identifiera, planera, genomföra, följa upp och förbättra miljöarbetet. Ett viktigt syfte med ett miljöledningssystem är att bedriva ett strategiskt arbete som resulterar i att verksamheten blir rationell, kostnadseffektiv och gradvis allt mindre miljöbelastande. I förordningen (2009:907) stadgas att statliga myndigheter ska ha ett miljöledningssystem där den miljöpåverkan som myndighetens interna och externa verksamhet ger upphov till har klarlagts i en miljöutredning. Denna miljöutredning bygger på tidigare miljöutredningar samt den årliga rapporteringen av miljöledningssystemet till Naturvårdsverket. Den har tagits fram utifrån gällande förordning och Naturvårdsverkets vägledning för miljöledning i staten[1].

Figur 1. Miljöledningssystem sammanfattat. Illustration: Naturvårdsverket.

Syftet med denna miljöutredning är att identifiera Länsstyrelsen i Gotlands läns nuvarande direkta och indirekta miljöpåverkan, vilken både kan vara positiv och negativ. Miljöutredningen ligger till grund för

[1] Vägledning miljöledning i staten ISBN 978-91-620-6768-7 (naturvardsverket.se)

miljöledningsarbetets inriktning och utformning av mål och åtgärder för att minska den negativa miljöpåverkan. Miljöutredningen bidrar även till att kunna mäta och följa upp effekterna av miljöarbetet. Utvecklingen av arbetet med den indirekta miljöpåverkan formaliseras främst i länsstyrelsen verksamhetsplan och genom miljömålsarbetet.

Målet är att miljöutredningen ska ligga till grund för att ständigt förbättra verksamhetens miljöprestanda i syfte att bidra till att de nationella miljömålen och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling nås (se figur 2).

Figur 2. Miljökvalitetsmålen och Agenda 2030 med de 17 globala målen för hållbar utveckling. Illustration miljökvalitetsmålen: Tobias Flygar.

2. Länsstyrelsens verksamhet

Länsstyrelsen i Gotlands län är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av riksdag och regering med uppgifter, uppdrag och mål inom flera politikområden. Länsstyrelsens verksamhet styrs i huvudsak av regeringen genom myndighetsförordningen (2017:515), länsstyrelseinstruktionen (2017:868) och regleringsbrevet. Den främsta uppgiften är att verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

2.1 Länsstyrelsens verksamhet

Länsstyrelsen är en kunskapsmyndighet som arbetar tvärsektoriellt med många olika sakfrågor. Det innebär både kontorsverksamhet samt arbete i fält, såsom inventering, tillsynsbesök, utbildning och rådgivning. I myndighetens utåtriktade arbete bedöms miljöpåverkan vara indirekta och positiv. Den direkta miljöpåverkan i verksamheten är främst negativ.

Miljö-, klimat- och energifrågor utgör en betydande del av länsstyrelsens kärnverksamhet vilket gör att miljökompetensen inom myndigheten över lag är hög, särskilt inom de enheter vars huvudsakliga verksamhet berör frågor inom miljö, natur, landsbygd, energi och klimat.

Länsstyrelsen har genom sin verksamhetsplan formulerat *långsiktiga strategiska mål* för länet. Målen bygger bland annat på en omvärlds- och intressentanalys där ett antal övergripande trender och omvärldsfaktorer som väntas påverka både länet och länsstyrelsen har identifierats. Ett av målen är ett *långsiktigt internt och förutsättningsskapande mål.*

Långsiktiga strategiska mål:

Mark och vattenanvändning

Gotlands län har en hållbar mark- och vattenanvändning

Energi

Gotlands län har en hållbar och robust energiförsörjning

Totalförsvar

Gotlands län har ett effektivt och samordnat totalförsvar

Långsiktigt internt mål:

God förvaltningskultur

Länsstyrelsen har en god förvaltningskultur

2.1.2 Organisation och personal

Länsstyrelsen i Gotlands län är organiserad enligt nedan (figur 3). Antalet medarbetare på Länsstyrelsen skiftar från år till år och styrs främst utifrån årlig förvaltningsbudget, tidsbegränsade riktade uppdrag som myndigheten tilldelas samt mer tillfälliga projekt. År 2023 var antalet årsarbetskrafter 134,3[2].

[2] Årsarbetskrafter angivna i *Länsstyrelsen i Gotlands läns årsredovisning 2023*

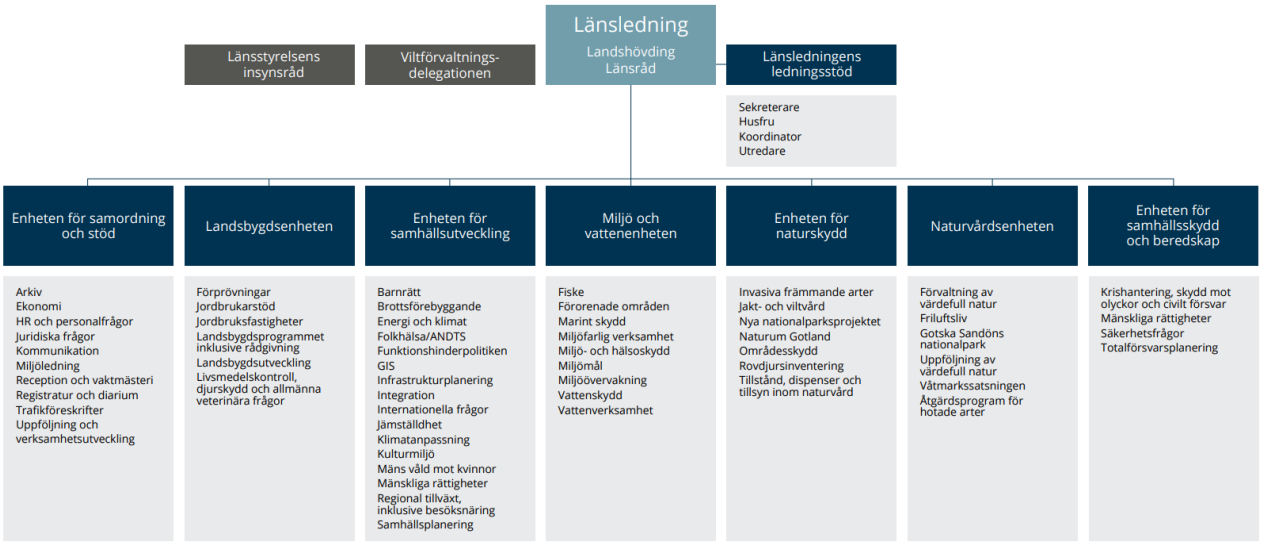

Figur 3. Organisationsschema för Länsstyrelsen i Gotlands län, 2024.

2.1.3 Lokaler

Huvudverksamheten äger rum i en kontorsfastighet vid Visborgsallén 4 i Visby. Länsstyrelsen driver även verksamheten vid Gotska Sandöns nationalpark, Naturum i Vamlingbo, vid residenset lokaliserat i Visby. Myndigheten hyr även en verkstadslokal för den praktiska förvaltningen samt ett arkivutrymme och förråd i Visby.

2.2 Miljöledningsorganisation

Miljöledningssystemet omfattar länsstyrelsens hela verksamhet, utifrån Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Länsstyrelsens miljöledningsarbete följer den modell som Naturvårdsverket utarbetat för statliga myndigheter (figur 4). Nedan beskrivs processen för miljöledning.

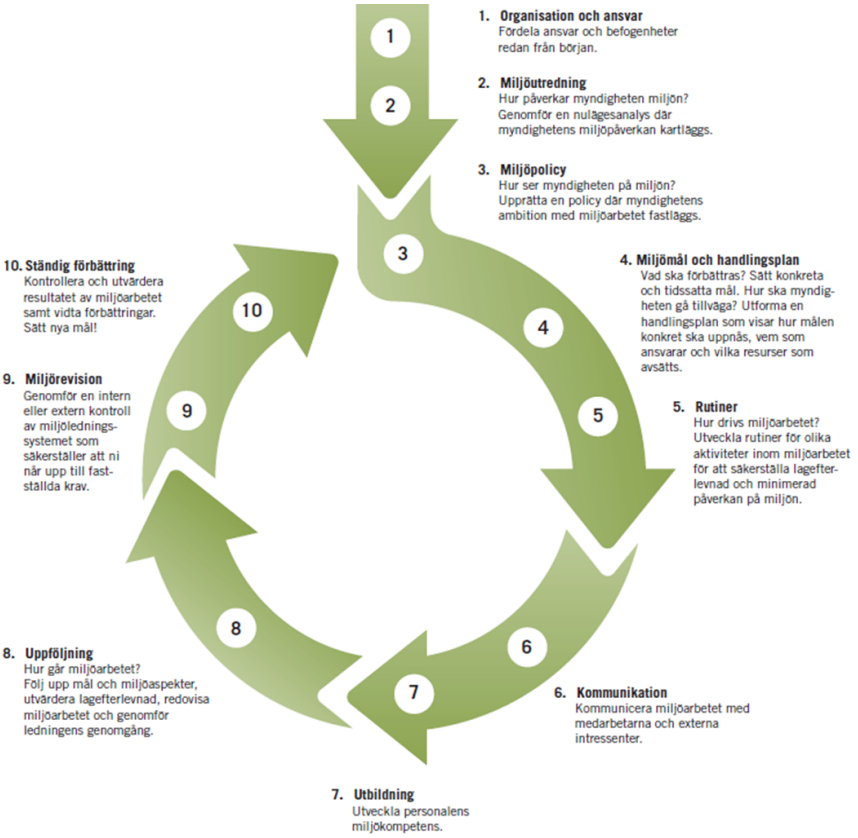

Figur 4. Länsstyrelsens miljöledningsarbete följer den processmodell som Naturvårdsverket utarbetat för statliga myndigheter. Illustration: Naturvårdsverket.

1. Organisation och ansvar
Länsstyrelsens medarbetare ska känna till miljöledningens mål och handlingsplan. Det yttersta ansvaret för länsstyrelsens miljöledningsarbete har länsledningen som är beställare och fastställer miljöutredningen samt handlingsplanen med mål och åtgärder. Enhetscheferna ansvarar för arbetet med miljöledningssystemet på den egna enheten samt förankring av beslut kopplat till miljöledningssystemet gentemot sina medarbetare. Samtliga medarbetare på länsstyrelsen har ett ansvar att, via sin enhetschef, bidra till framtagande av underlag utifrån sin verksamhet, att efterleva de beslut som fattas avseende myndighetens miljöledningssystem liksom att delta i relevanta miljöutbildningar och andra aktiviteter när de erbjuds. Det operativa ansvaret för samordningen av miljöledningsarbetet har miljöledningssamordnaren. Miljöledningssamordnaren arbetar med utveckling och integrering av miljöledningsarbetet i verksamheten, och är sammankallande för nätverket för miljöledning i statliga myndigheter på Gotland samt deltar aktivt i länsstyrelsernas nationella miljöledningsnätverk. Nyckelfunktioner inom det operativa arbetet inom miljöledningen är framför allt vaktmästare, upphandlare, platsansvarig vid Gotska Sandöns

nationalpark, föreståndare Naturum. En intern arbetsgrupp för miljöledningen kan upprättas vid behov eller inom ett särskilt prioriterat område inom miljöledningen. En sådan arbetsgrupp sammankallas i första hand av miljöledningssamordaren.

2. Miljöutredning
En revidering av miljöutredningen ska enligt förordningen genomföras vart femte år eller vid väsentliga förändringar i verksamheten.

3. Miljöpolicy
Nuvarande miljöpolicy beslutades 2010 och reviderades 2017 och 2024. En översyn och en eventuell uppdatering sker i samband med en ny miljöutredning eller vid behov.

4. Handlingsplan med mål och åtgärder
Handlingsplanen innehåller både övergripande mål samt åtgärder för att minska påverkan från de betydande miljöaspekterna som grundar sig på miljöutredningen. Vidare redovisar handlingsplanen uppgifter om beräknade resurser, ansvarsfördelning och uppföljning av de olika åtgärderna. Handlingsplanen sträcker sig tre år framåt, och kompletteras/revideras vid behov efter den årliga uppföljningen.

5. Rutiner
Enligt Förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska myndigheten ha dokumenterade rutiner för verksamhetsstyrning som säkerställer att miljöpolicyn och gällande miljöregler följs. Dessa ska bidra till att minska negativ miljöpåverkan samt bidra till att uppnå myndighetens miljömål. För närvarande finns följande interna dokument och rutiner som kopplar till den interna miljöledningen:

- Miljöpolicy
- Miljöutredning (detta dokument)
- Handlingsplan för miljöledningsarbetet
- Upphandlings- och inköpspolicy (ej beslutad)
- Mötes- och resepolicy
- Rutin för upphandling enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU)
- Riktlinje för anskaffning och användning av fordon i tjänsten.
- Rutin för avvikelse- och förbättringsförslag
- Rutin för avfallshantering
- Rutin för kemikaliehantering
- Rutin för användandet av motorvärmare
- Rutin för hållbara möten och konferenser

6. Kommunikation
Länsstyrelsens miljöledningsarbete ska kommuniceras internt och externt. Varje år efter inlämnad redovisning av miljöledningsarbetet till Naturvårdsverket och Regeringskansliet presenterar miljöledningssamordnaren uppföljningen samt en uppföljning av handlingsplanen för miljöledningsarbetet på myndigheten. Externt kommuniceras miljöledningsarbetet via länsstyrelsens hemsida. Respektive enhetschef ansvarar för den externa kommunikationen inom sitt verksamhetsområde.

7. Utbildning
Länsstyrelsen ska genomföra återkommande generella miljöutbildningar och utbildningar riktade till särskilda målgrupper inom myndigheten med ett ansvar för verksamhetens betydande miljöpåverkan. Vid introduktionsutbildningen för nyanställda informeras om myndighetens miljöarbete och miljöledningssystem. Länsstyrelsen strävar efter att all tillsvidareanställd personal genomgår en grundläggande miljöutbildning samt ges möjlighet till fortbildning. Den grundläggande

utbildningen är gemensam för länsstyrelserna och kan genomföras digitalt via länsstyrelsens intranät.

8. Uppföljning
Den årliga redovisningen av miljöledningsarbetet till Naturvårdsverket och regeringen innebär en uppföljning och enklare utvärdering av miljöledningsarbetet. I samband med denna följs även handlingsplanen upp. Miljöledningssamordnaren ansvarar för uppföljningen med stöd av nyckelfunktioner för miljöledningen, enhetschefer och medarbetare vid behov. En integrering av miljöledningen till organisationens ledningssystem Hypergene LISA planeras för att synliggöra och förenkla uppföljningen.

9. Miljörevision
Länsstyrelsen har en överenskommelse om ett samarbete för intern miljörevision med fem andra länsstyrelsen i *Östra mellansverige*. Det innebär att under den treåriga samarbetsperioden (2024–2026) genomföra interna miljörevisioner för varandra där varje deltagande länsstyrelse gör en mer omfattande platsrevision hos annan deltagande länsstyrelse och får en platsrevision utförd på den egna länsstyrelsen. De två revisioner som inte utgörs av en platsrevision under samarbetsperioden kan vara mindre omfattande.

10. Ständiga förbättringar
Miljöledningsarbetet ska leda till ständiga förbättringar. Förbättringarna dokumenteras i uppföljningen av handlingsplanen, genom sammanställning av statistik till den årliga redovisningen. De rekommendationer som lämnas i samband med uppföljning, utvärdering samt miljörevisioner är ett led i att åstadkomma ständiga förbättringar.

2.3 Miljöpolicy och antagna miljömål

Länsstyrelsen har en miljöpolicy från 2010 (reviderad 2017 och 2024) samt långsiktiga miljömål[3] som sträcker sig mellan 2012 och 2023. Dessa har uppdaterats efter revideringar av myndighetens miljöutredning och kommer så göras även efter beslut om denna miljöutredning, och därefter inom utsatt tid eller vid behov innan nästa miljöutredning. För att kunna nå de långsiktiga målen lyfter miljöutredningen under *Direkt miljöpåverkan* förslag på möjliga åtgärder för att nå målen. Utöver de långsiktiga målen har länsstyrelsen hittills antagit specificerade årliga mål i en handlingsplan. Miljöutredningen utgör underlag till de beslut som fattas angående åtgärder i handlingsplanen. Vid planeringen av åtgärder bör också internationella och nationella mål tas i beaktande för en effektiv åtgärdsplanering.

Miljöpolicy:

Länsstyrelsen är drivande för en långsiktigt hållbar utveckling på Gotland. Vår ambition är att vara en av de främsta länsstyrelserna i landet inom miljöområdet.

[3] Även kallade prioriterade områden under 2021–2023.

Detta når vi genom att:

- *verka för att de nationella målen får genomslag regionalt och att kunskaper om länets förhållanden tas tillvara nationellt,*
- *myndigheten håller en hög kompetens inom miljöområdet och verkar för att kunskap och information om dessa frågor sprids till länets innevånare,*
- *vara ett föredöme inom miljöområdet och med kunskap och engagemang inspirera andra aktörer att verka för en god resurshushållning och energibesparande åtgärder,*
- *minimera miljöpåverkan från vår egen verksamhet, bland annat genom att alltid väga in miljöhänsyn i våra beslut, på ett effektivt sätt hushålla med råvaror och energi, minska vårt bidrag av växthusgaser till atmosfären, ta miljöhänsyn i våra upphandlingar och inköp,*
- *ständigt förbättra vårt miljöarbete och utveckla vårt miljöledningssystem.*

Långsiktiga miljömål/prioriterade områden för den direkta miljöpåverkan 2021-2023:

1. Länsstyrelsens verksamhet ska vara fossilbränslefri till 2025.

2. Länsstyrelsen ska minska utsläppen av koldioxid från transporter och övrig bränsleförbrukning varje år, mätt både totalt och fördelat per årsarbetskraft.

3. Länsstyrelsens ska minimera miljöpåverkan från resor. Vid nyttjande av flyg ska klimatpåverkan minskas från resandet genom att Länsstyrelsens personal vid tjänsteresor väljer den flygresa med lägst CO2-utsläpp, företrädelsevis genom att alltid välja biobränslebiljett/biobränsletillägg när så erbjuds av flygbolaget.

4. Länsstyrelsen ska minska sin el- och värmeförbrukning jämfört med föregående år, mätt både totalt och fördelat per årsarbetskraft.

3. Direkt miljöpåverkan

3.1 Värdering direkta miljöaspekter

Att kartlägga sambanden mellan länsstyrelsens verksamhet och miljöpåverkan är den viktigaste delen i miljöutredningen och utgör en nulägesanalys. Enhetscheferna och nyckelfunktioner för det operativa miljöledningsarbetet har identifierat sju direkta miljöaspekter. Miljöpåverkan har värderats av enhetscheferna för dessa direkta miljöaspekter genom att bedöma vilka som utgör en betydande miljöpåverkan utifrån parametrarna kvantitet och miljöpåverkan.

- **Kvantitet** (mängd, omfattning). Hur stor påverkan är från miljöaspekterna, till exempel utsläppsmängd från transporter, mängd avfall eller hur ofta aktiviteten inträffar
- **Miljöpåverkan** (allvarlighet och risk). Hur allvarlig miljöpåverkan som miljöaspekten orsakar bedöms vara, till exempel risk för människors hälsa och miljön eller varaktighet av miljöpåverkan.

Samma värderingsmodell som för tidigare miljöutredning (2018) har använts för bedömning av miljöpåverkan. Parametrarna har först bedömts var och en för sig på en skala 1–5 (se tabell 1) för att sedan adderas till en total miljöpåverkan. Den högsta summa som en miljöaspekt kan få är 10 poäng, och den lägsta är 2 poäng. De miljöaspekter som får en totalsumma på 6 poäng eller mer bedöms vara betydande och ska prioriteras i kommande handlingsplan för miljöledningen. Länsstyrelsens värdering kan utläsas i figur 5.

Värderingen är en intern värdering av miljöpåverkan från Länsstyrelsens i Gotlands län och ingen jämförelse sker med externa aktörer. Andra parametrar som kan inkluderas i en värderingsmodell är myndighetens rådighet och resurser för att fånga upp den ekonomiska dimensionen av hållbarhet och en social parameter där miljöpåverkan värderas kopplat till de sociala hållbarhetsperspektiven. I detta fall har värderingsmodellen avgränsats till den miljömässiga dimensionen av hållbarhet, vilket inkluderar både miljö- och klimatpåverkan.

I resterande avsnitt 3 redogörs för miljöpåverkan utifrån varje direkt miljöaspekt utifrån den information och data som finns tillgänglig. För vissa miljöaspekter görs jämförelser mellan verksamhetsår. Dock ska slutsatser dras med försiktighet eftersom omfattning, tillgång och kvalitet på information och data har varierat, vilket inte har jämkats.

Tabell 1. Värderingsmodell av direkta miljöaspekter för att bedöma betydande miljöpåverkan.

Parameter	1–2 poäng	3 poäng	4–5 poäng
Kvantitet	Liten mängd	Medelstor mängd	Stor mängd
Miljöpåverkan	Liten allvarlighet och risk	Medelstor allvarlighet och risk	Stor allvarlighet och risk

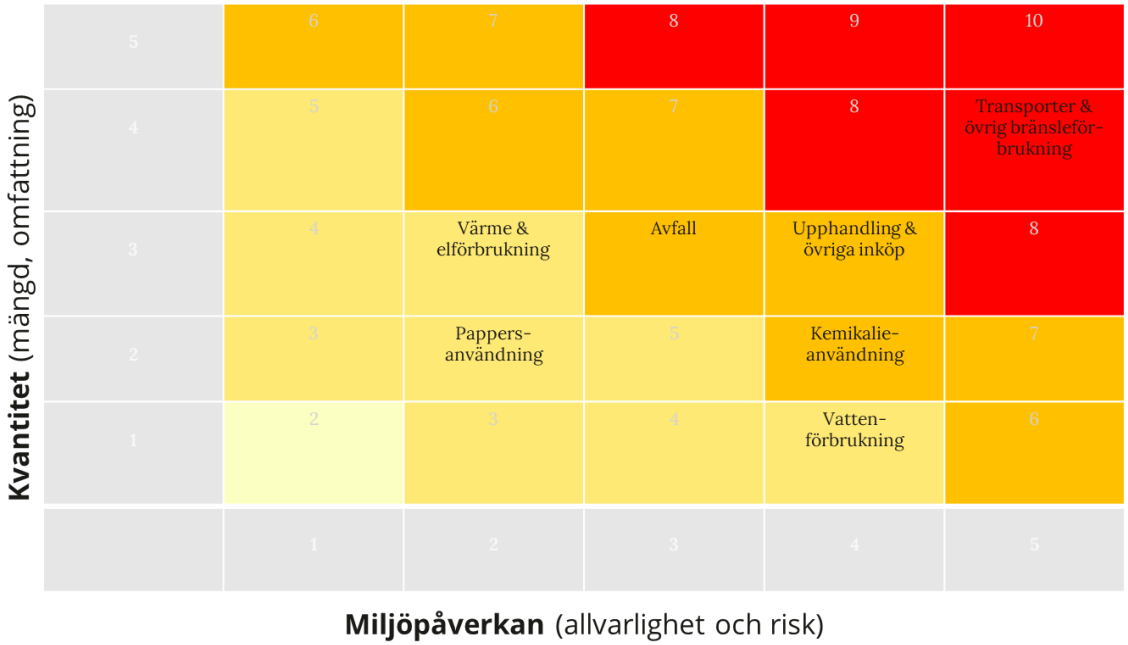

Figur 5. Värdering och bedömning av direkt miljöpåverkan, Länsstyrelsen i Gotlands län.

3.2 Transporter och övrig bränsleförbrukning

Bedömning: Betydande miljöpåverkan

Sveriges klimatmål innebär att utsläppen av växthusgaser ska vara netto noll senast år 2045. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. För att detta ska förverkligas krävs att takten i klimatomställningen accelererar. Växthusgasutsläppen från inrikes transporter[4] ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010.

3.2.1 Nuläge

Bedömningen är att transporter och övrig bränsleförbrukning är den miljöaspekt som har störst direkt miljöpåverkan från länsstyrelsens verksamhet. Miljöpåverkan sker framför allt genom koldioxidutsläpp från tjänsteresor, transporter och drift av maskiner. Utsläppen gick under pandemiåren 2020–2022 ned kraftigt till följd av minskat resande men har därefter stigit med samma tydlighet. Uppsatta mål för minskning av koldioxidutsläpp inom transporter och bränsleförbrukning har inte nåtts och många av de åtgärder som pekats ut i handlingsplaner för miljöledningsarbetet har inte genomförts under utsatt tid.

Nedan presenteras utsläppen av växthusgaser (koldioxidekvivalenter) från transporter och bränsleförbrukning för Länsstyrelsen i Gotlands län, indelat utefter de olika kategorier som årligen inrapporteras till Naturvårdsverket (tabell 2 och figur 6). Viktigt att beakta vid jämförelse och slutsatser av utsläpp mellan åren är varierande tillgång på information och metod för insamling av data.

[4] exkluderat inrikes luftfart som ingår i EU:s utsläppshandelssystem.

Tabell 2. Utsläpp av växthusgaser från transporter och bränsleförbrukning vid Länsstyrelsen i Gotlands län, 2019, 2022 och 2023 i kg och per årsarbetskraft (åa) i kg.

Transportslag	2019 Mängd CO_2 (kg)	2019 Mängd CO_2 per åa (kg)	2022 Mängd CO_2 (kg)	2022 Mängd CO_2 per åa (kg)	2023 Mängd CO_2 (kg)	2023 Mängd CO_2 per åa (kg)
Flygresor <50 mil	34 860	291	5 937	42	19 120/46 397*	153/372*
Flygresor >50 mil	6028	50	1 685	12	1029/11 236*	8/90*
Bilresor**	31 819	265	27 304	194	25 287	202
Tågresor	0,1	0	0,4	0	22	0,2
Bussresor	76	0,6	0	0	0	0
Maskiner och båtresor***	35 737	298	61 766	438	64 272****	515
Totalt	**108 520**	**905**	**96 692**	**686**	**109 730/ 147 214***	**878,2/1179***

*Det finns olika mätmetoder för utsläpp av växthusgaser från flygresor. Siffran längst till vänster i rutan är framtagen genom den schablonmall som tillhandahålls av Naturvårdsverket och är framtagen av SMED (Svenska MiljöEmissionsData med IVL, SCB, SLU och SMHI). Siffran längst till höger i rutan är framtagen genom Carbon Analysis (via upphandlad resebyrå BIG Travel) som inkluderar realtidsdata för respektive genomförd flygresa, såsom antal resenärer, väder, motortyp mm. **Inkluderar bilresor med tjänstebil och bilresor med privat bil i tjänsten. ***Inkluderar färja till/från Gotland, drift av arbetsmaskiner i länsstyrelsens regi, resor med personalbåt till/från Gotska Sandön, drift/nyttjande av brandflyg, lastfartyg Gotska Sandön, fårtransport med båt till/från Västergarns utholme och Karlsöarna. ****varav 9340 kg är utsläpp som härleds från tjänsteresa med färja till och från Gotland.

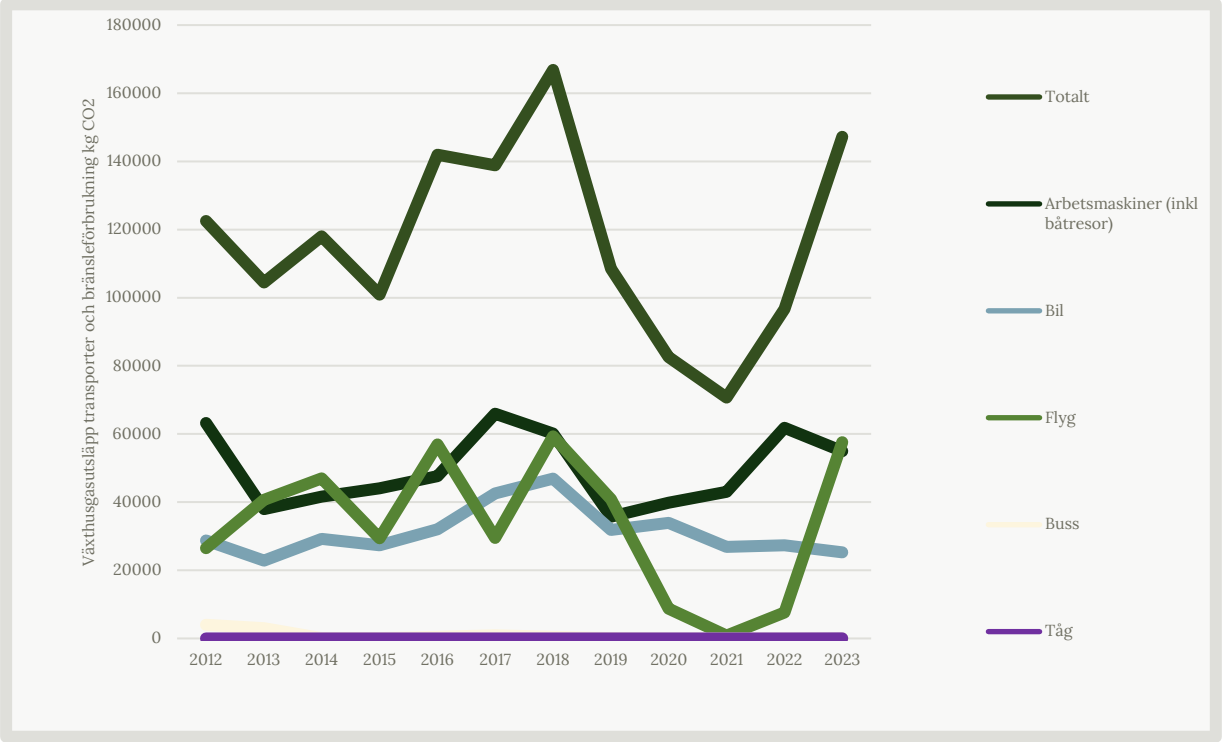

Diagram 1: Trender i koldioxidutsläpp (kg) från transporter och bränsleförbrukning, Länsstyrelsen i Gotlands län 2012–2023. Notera att för flygtrafiken 2023 har utsläppsstatistik tagits fram genom Carbon Analysis. I redovisningen av miljöledningsarbetet för 2023 till Naturvårdsverket redovisades statistik framtagen genom den schablonmall som tillhandahålls av Naturvårdsverket.

Tjänsteresor

Tjänsteresor görs både inom länet och utom länet. Inom länet används företrädelsevis bil utifrån det som går att utläsa i tillgänglig information. Länsstyrelsen har delvis egna bilar, delvis säsongsleasade bilar, kan hyra bilar för kortare perioder och delvis körs privat bil i tjänsten. År 2023 kördes närmare 30 000 km med privat bil i tjänsten enligt utdrag från bilersättning som utbetalats. För resor utom länet är länsstyrelsens personal beroende av flyg- och färjetrafiken. Resor på fastlandet görs i mycket liten skala med tåg eller kollektivtrafik utifrån vad som går att

utläsa i tillgänglig information.

Länsstyrelsen har en mötes- och resepolicy från 2022 som bland annat syftar till att minimera miljöpåverkan för tjänsteresor. Bland annat klargör policyn att det vid möten som kräver resa ska finnas en godtagbar motivering till varför mötet inte kan eller bör genomföras som distansmöte samt att påtala för arrangören att det finns önskemål om att delta på distans. Godkännande av varje tjänsteresa samt uppföljning av den ska alltid ske med närmaste chef. Policyn klargör också att det resealternativ med lägst möjliga koldioxidutsläpp ska väljas, vilket i praktiken innebär bland annat att resa kollektivt i första hand och vid flygresor alltid välja biobränslebiljett om tillgängligt. Det finns i nuläget ingen uppföljning av hur väl mötes- och resepolicyn efterlevs.

Länsstyrelsens fordonspark

Under 2024 genomfördes en översyn av länsstyrelsens fordonspark som omfattar samtliga fordon inklusive släpvagnar som ägs eller leasas av myndigheten. Översynen inkluderade tillgänglighet, behov, användning av privat bil i tjänsten och miljö utifrån de krav som framåt skärps i Förordning (2020:486) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar som gäller vid inköp eller leasing[5]. Rapporten föreslår också åtgärder, som delvis inkluderats i föreslagna åtgärder nedan. Rapporten konstaterar att den ekonomiska aspekten för omställning av fordonsparken är det stora hindret, sett till att myndigheten idag har många fossilbränsledrivna fordon, såväl personbilar som arbetsmaskiner. För närvarande kan fem av 24 fordon som ägs av länsstyrelsen drivas fossilbränslefritt (i siffran ingår inte dieselbilar som skulle kunna tankas med HVO). Under 2023 leasades fem bilar, varav fyra var eldrivna och en dieseldriven vilken inte uppfyllde krav i ovan nämnd förordning. Laddmöjligheterna för laddhybrider och elbilar är goda vid parkeringen vid Visborgsallén. För att klara länsstyrelsens egna miljömål behöver samtliga dieselfordon, inklusive fordonen på Gotska Sandön tankas med HVO (en typ av biodiesel som kemiskt sett är identisk eller mycket lik fossil diesel och därmed i regel kan ersätta fossil diesel till

[5] Skärpta miljökrav för myndigheters bilar innebär att bilar och lätta lastbilar som köps eller leasas till och med 2025-12-31 högst får släppa ut 50 gram koldioxid per kilometer, eller är utrustad med teknik för drift med annat gasbränsle än gasol (såsom biogas). Från 2026-01-01 gäller krav på 0 gram koldioxid per kilometer, eller att fordonet är utrustad med teknik för drift med annat gasbränsle än gasol. Från 2030-01-01 gäller krav på 0 gram koldioxid per kilometer, vilket i praktiken innebär att endast elbilar kan köpas eller leasas. Undantag finns utpekade i förordningen.

100 %). Helt bensindrivna fordon behöver bytas till bilar som kan tankas med biogas eller har eldrift (från 2030 endast eldrift).

Maskiner, båtresor och övrig bränsleförbrukning

Förutom utsläpp av växthusgaser kopplat till tjänsteresor utgör utsläpp från maskiner och övrig bränsleförbrukning en betydande andel av de totala utsläppen från länsstyrelsens verksamhet. I denna kategori ingår i synnerhet utsläpp från verksamheten på Gotska Sandön genom drift av arbetsmaskiner, bränsle för uppvärmning, resor med personalbåt, lastfartyg och helikoptertransport. I kategorin ingår också brandövervakningsflyg och fårtransport med båt till/från Västergarns utholme och Karlsöarna. En mycket liten del av maskindriften och bränsleförbrukning är idag fossilfri. Gotska Sandöns personalbåt samt vissa maskiner kan framåt tankas med biobaserad diesel. I tidigare handlingsplaner för miljöledningsarbetet har en åtgärd varit att ta fram en handlingsplan för hur verksamheten på Gotska Sandön ska bli fossilfri. En sådan handlingsplan har inte tagits fram. Även här är den ekonomiska aspekten utpekad som det största hindret för omställning. Dialog med Naturvårdsverket samt andra myndigheter med närvaro på Gotska Sandön är helt nödvändig för att kunna komma framåt i arbetet.

Arbetspendling, distansarbete och digitala möten

Länsstyrelsen uppmuntrar medarbetare till en hållbar arbetspendling. Myndigheten är med i Cykelvänlig arbetsplats[6] och informerar kontinuerligt om miljöpåverkan från arbetspendling och visar på fördelarna med att åka kollektivt och cykla till jobbet. Länsstyrelsen för dialog med hyresvärden vid Visborgsallén om att förbättra cykelparkeringen intill kontorsbyggnaden och användande av myndighetens egna (el)cyklar har förenklats. Vid personalparkeringsplatsen vid Visborgsallén finns möjlighet att koppla sitt laddkort/-tag till laddboxarna för att ladda sin privata laddhybrid eller elbil under arbetstid. Från 1 januari 2025 införs parkeringsavgift vid personal- och gästparkering vid Visborgsallén.

Till följd av nya arbetssätt under covid-19-pandemin har fler medarbetare på länsstyrelsen getts möjlighet att arbeta hemifrån. Detta har potentiellt stor påverkan på den direkta miljöpåverkan från arbetspendling genom att koldioxidutsläpp undviks. Dock finns ingen mätning av denna potentiella minskning tillgänglig. Ökat distansarbete har också gjort att antalet digitala möten[7]

---

[6] Läs mer på Startsida - Cykelvänligast och Cykelvänligast | Region Gotland

[7] Digitala möten avser möten på distans i realtid, t.ex. telefon- (minst tre deltagare), video- och

har ökat, i synnerhet under covid-19-pandemin. Antalet digitala möten har efter pandemin gått ner något men är betydligt högre än innan pandemin. Under 2023 hölls 319 063 digitala möten av och inom länsstyrelserna. Ingen separat mätning för Länsstyrelsen i Gotlands län finns tillgänglig. Digitala möten har en energi- och klimatpåverkan som idag inte finns klarlagd för länsstyrelserna.

3.2.2 Förslag på åtgärder

Ta fram och genomför en handlingsplan med mål och etappmål som utgår ifrån att länsstyrelsens verksamhet ska minska sina utsläpp av växthusgaser i enlighet med nationella mål samt utifrån att transporter och övrig bränsleförbrukning ska bli fossilbränslefri. Handlingsplanen kan inkludera:

- Uppföljning av efterlevnaden av möte- och resepolicyn och implementering av incitament för länsstyrelsens personal att följa den.
- Stimulering av resfria möten och resor med cykel och kollektivtrafik.
- En bränslehierarki för tankning av fordon där fossilfria bränslen såsom biogas och HVO premieras.
- Utreda gemensam bilpark/bilpool för ett effektivt nyttjande av länsstyrelsens bilar.
- Ta fram och implementera en plan för omställning/utbyte av den egna fordonsparken så att den blir fossilbränslefri och uppfyller kraven i Förordning (2020:486) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar.
- Ta fram och implementera plan för utfasning av den övriga användningen av fossila bränslen, framför allt på Gotska Sandön.
- Synliggöra och tydliggöra för val av fossilbränslefria hyrbilar och kring användning av privat bil i tjänsten.
- Vid behov av flygresor fortsatt välja biobränsletillägg/biobränslebiljett.
- Vara en aktiv aktör i regionala nätverk och initiativ för ett mer hållbart resande till/från Gotland, till exempel initiativ kring elflyg.

webbmöten.

3.3 Upphandling och övriga inköp[8]

Bedömning: Betydande miljöpåverkan

Svensk offentlig upphandling omsätter över 900 miljarder kronor årligen. Det motsvarar närmare en sjättedel av Sveriges BNP. När offentlig upphandling används strategiskt finns stora möjligheter att driva på utvecklingen till ett mer hållbart samhälle genom att efterfråga socialt och miljömässigt hållbara produkter och tjänster och att använda leverantörers innovationsförmåga för att utveckla nya lösningar.[9]

3.3.1 Nuläge

Bedömningen är att upphandling och övriga inköp har en betydande direkt miljöpåverkan från länsstyrelsens verksamhet. Det grundar sig framför allt på den potentiellt stora miljö- och klimatpåverkan från upphandlingar, även om kvantitet och typ av upphandlingar varierar. Under 2023 ställdes någon form av miljökrav i 48% av det totala antalet upphandlingar och avrop över 25 000 kronor. Det motsvarar 82% av den totala summan för upphandling och avrop under året, räknat på upphandlingar och avrop över 25 000 kronor. Det genomfördes fler direktupphandlingar 2023 än tidigare år, utan miljökrav vilket sänkte andelen upphandlingar och avrop med ställda miljökrav sett till tidigare år. Det förklaras av att några större ramavtal hade löpt ut och länsstyrelsen istället gjorde direktupphandlingar utan formella miljökrav. Dock har avtalsparterna tillsynes fortsatt levt upp till tidigare ställda miljökrav i ramavtalet. Det genomfördes några större upphandlingar med ställda miljökrav vilket ökade andelen av den totala summan för upphandling och avrop som kravställts.

[8] Bland länsstyrelserna varierar det om upphandling och inköp betraktas som direkt eller indirekt miljöpåverkan i sin rapportering. I denna rapport tas aspekten upp som direkt miljöpåverkan.
[9] Källa: Upphandlingsmyndigheten (avläst 18 november 2024), Om offentlig upphandling | Upphandlingsmyndigheten

Tabell 3. Miljökrav vid upphandling och avrop vid Länsstyrelsen i Gotlands län.

	2020	2021	2022	2023
Totalt antal upphandlingar och avrop (st)	49	162	180	145
Antal upphandlingar och avrop med miljökrav (st)	37	113	134	70
Andel med miljökrav (%)	76	70	74	48

Länsstyrelsen har *Rutin för upphandling enligt Lagen om offentlig upphandling* (LOU) med utpekat ansvar och en vägledning för upphandling där miljökrav nämns. Det finns även en policy för upphandling och inköp där miljöperspektivet till viss del är med, men den är inte beslutad. Vissa centrala upphandlingar såsom viss lokalvård och arbetskläder görs genom länsstyrelsens upphandlare medan majoriteten görs av verksamheterna på de olika enheterna. Det finns idag inget stödsystem för planering, genomförande och uppföljning av miljökrav vid upphandling.

Länsstyrelsen ska i första hand beställa ekologiska och närproducerade matvaror när myndigheten bjuder in till möten och större evenemang, samt vid representation i residenset. I länsstyrelsens lunch- och fikarum eftersträvas att servera produkter som är tredjepartscertifierade inom ekologisk- och/eller social hållbarhet. IT-utrustning såsom datorer, telefoner, kopiatorer med mera ägs av Länsstyrelsen Västra Götaland (LST IT). Inköp av IT-produkter hanteras av LST IT-funktionen som använder Kammarkollegiets ramavtal alternativt gör egna upphandlingar. LST IT (Länsstyrelsen i Västra Götalands län) tillsammans arbetar i dialog med övriga länsstyrelser för att kontinuerligt skärpa krav på IT-upphandlingarna och ställa hårdare miljökrav.

3.3.2 Förslag på åtgärder

Länsstyrelsen har i nuläget begränsade resurser för att hantera upphandlingar och inköp, ytterligare resurser skulle möjliggöra bättre organisation av inköp. Då miljöpolicyn anger att

länsstyrelsen ska hushålla med råvaror och energi samt ta miljöhänsyn i upphandlingar och inköp bör utformningen av upphandlingsorganisationen:

- Förstärka upphandlingsorganisationen för att kunna utveckla miljö- och hållbarhetsperspektivet i upphandling och inköp. Detta inkluderar planering, genomförande och uppföljning av miljökrav i upphandling.
- Revidera och utveckla policy och rutin för upphandling och inköp där miljöperspektivet och miljökrav tydliggörs.
- Ge stöd för att ställa relevanta miljökrav och följa upp dessa vid upphandling och avrop. Stöd kan med fördel tas fram genom färdiga mallar/lathundar/vägledningar och kan bygga Upphandlingsmyndighetens kriterietjänst för inköp med fokus på miljömässig och social hållbarhet samt EU-lagstiftning såsom EU:s avfallshierarki.
- Möjliggöra kompetensutveckling för personal genom kurser och dialog i hållbar upphandling, med fördel tillsammans med andra aktörer på Gotland.
- Var pådrivande för miljöhänsyn inom länsstyrelsernas ramavtal, exempelvis miljöcertifierad IT-utrustning.
- Kravställning på fossilfria bränslen/ange en bränslehierarki vid upphandling av entreprenad för till exempel naturvårdsinsatser.
- Samverka med andra upphandlande aktörer i länet för att där möjligt koordinera miljökrav. På detta vis tydliggörs en riktning leverantörer i sitt omställningsarbete.

3.4 Avfall

Bedömning: Betydande miljöpåverkan

Produktionen och konsumtionen av varor står för majoriteten av världens negativa

miljöpåverkan. 2022 genererades 164 miljoner ton avfall i Sverige[10]. Målet för avfallsarbetet i både Sverige och EU är att få mer cirkulära flöden med utgångspunkten att minimera uppkomsten av avfall där resurserna får längre liv och används fler gånger. Det avfall som ändå uppstår ska tas tillvara på ett miljö- och hälsomässigt säkert sätt.

3.4.1 Nuläge

Bedömningen är att avfall har en betydande miljöpåverkan från länsstyrelsens verksamhet. Uppkomsten av avfall bedöms relativt hög samtidigt som miljöpåverkan bedöms som något lägre. Till detta kopplas att det i nuläget inte görs något aktivt arbete för att minimera avfall och öka återanvändning. Länsstyrelsens verksamheter genererar ett antal avfallsslag som källsorteras enligt en avfallsrutin för källsortering och farligt avfall och som kommuniceras intill respektive sorteringsplats. Fraktionerna som sorteras är papper/kartong, pappersförpackningar, plastförpackningar, färgat och ofärgat glas, metall, matavfall, farligt avfall (elektronik, batterier, lysrör/glödlampor etc.) samt restavfall. Information och uppmärkning av avfallssortering finns vid Visborgsallén, intill respektive sorteringsplats/på varje våningsplan, på Gotska Sandön samt för personalen på Naturum. Vid praktiska förvaltningen finns en gemensam uppsamling av avfall för hyresgäster, men länsstyrelsen har valt att själva sortera och lämna in avfall till återvinningscentralen. Länsstyrelsen har ett avfallssorteringsrum/miljörum vid Visborgsallén som också nyttjas av Sida och Skogsstyrelsen. För upphämtning av sorterat avfall har Länsstyrelsen ett abonnemang. Sorterat avfall hämtas i nuläget av Rang-Sells. Det finns ingen mätning av det totala uppkomna avfallet eller uppdelat på fraktioner.

Uttjänta produkter ska hanteras på ett miljö- och hälsomässigt säkert sätt. LST IT (Länsstyrelsen i Västra Götaland) ansvarar för en miljömässig hantering av uttjänta elektroniska produkter såsom kopieringsmaskiner, skrivare, datorer och telefoner. Atea som upphandlat bolag hanterar länsstyrelsernas uttjänta datorer och skärmar enligt sitt koncept Goitloop. Det innebär i korthet att de hämtar och transporterar utrustningen på ett säkert sätt, att all data på datorerna raderas säkert så att informationen i dem inte kan återskapas och att utrustningen rengörs till den grad att den inte går att spåra till den tidigare användaren. Den utrustning som går att återanvända säljs sedan vidare för att fortsätta sin livscykel hos andra användare. Övrigt material går till en miljöåtervinningsprocess. Övrig elektronisk utrustning såsom tangentbord och möss samt avfall i

[10] Källa: Naturvårdsverket (granskad 19 november 2024): Avfall och avfallsförebyggande

form av till exempel batterier, tryckbehållare och Virkon från stöveltvätten hanteras av länsstyrelsen i egen regi och lämnas lokalt till återvinningscentralen. Länsstyrelsen har ett tillstånd för frakt av farligt avfall.

Avfall uppkommer även där länsstyrelsen ansvarar för att sköta skyddad natur, som till exempel naturreservat och nationalparker och som ofta används för rekreation och friluftsliv av besökare. Länsstyrelsen har viss rådighet över att minimera och hantera detta avfall även om det inte uppkommer som en direkt följd av vår verksamhet. Avfall som uppkommer i där länsstyrelsen ansvarar för förvaltning och skötsel sorteras i den mån det går och lämnas till återvinningscentralen. Hittas farligt avfall i dessa områden skickas lokaliseringen av avfallet till ett upphandlat bolag (Ragn-Sells) som hämtar det.

3.4.2 Förslag på åtgärder

- Arbeta in avfallsförebyggande och hantering av avfall i policy, rutiner och vägledning för upphandling och inköp. Enligt EUs avfallshierarki ska åtgärder fokusera på att i första hand minimera uppkomsten av avfall. Ett tydligt verktyg för det är upphandling och inköp.
- Förbättra mätningen av avfall från verksamheten, för att målinriktat kunna arbeta med att minimera avfallsmängden och förbättra hantering av uppkommet avfall.
- Utöka sorteringsmöjligheterna inom vår verksamhet så att möjligheterna att sortera harmoniseras på samlingsplatser för personal (såsom kök och vid vattenautomater).
- Fasa ut engångsprodukter vid Visborgsallén, såsom engångsmuggar vid vatten- och kaffeautomater.
- Se över behov och möjligheter att arbeta med att minska avfall och förbättra hantering av uppkommet avfall (eg sortering) där länsstyrelsen ansvarar för att sköta skyddad natur, som till exempel naturreservat och nationalparker.

3.5 Kemikalieanvändning

Bedömning: Betydande miljöpåverkan

Kemikalier finns överallt och förekommer såväl naturligt i miljön som tillverkas industriellt. Kemikalierna kan ha en rad bra och önskvärda egenskaper men kan samtidigt vara skadliga för människors hälsa eller för miljön. För många kemikalier saknas fortfarande kunskap och forskning om hur de långsiktigt påverkar människors hälsa och miljö. I Miljöbalken ingår den så kallade produktvalsprincipen som innebär att verksamhetsutövare ska undvika att använda kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan vara skadliga för människors hälsa eller miljön om de kan ersättas med mindre farliga alternativ.[11]

3.5.1 Nuläge

Bedömningen är att kemikalier används i relativt liten omfattning på länsstyrelsen och att riskerna med de kemikalier som används är förhållandevis små, men att lämplig hantering av dessa krävs för att minimera risker för människors hälsa och miljö. Kemikalieanvändningen kopplas även tydligt till det systematiska arbetsmiljöarbetet. Kemikalier används inom länsstyrelsen bland annat vid lokalvård och underhåll av lokaler och tekniska apparaturer, inom nödläges- och brandberedskap, inom förvaltning av skyddad natur såsom på Gotska Sandön, inom miljöövervakning, verksamhet inom veterinärfunktionen och annan tillsyn i lant- och jordbruk. Kemikalier förekommer också i produkter såsom IT och arbetskläder (textilier).

Lokalvården vid Visborgsallen, residenset och praktiska förvaltningen utförs av ett upphandlat städbolag där krav ställts på miljömärkta städprodukter samt att städbolaget kan visa på hur vatten- och kemikaliesnål teknik används vid utförandet. På Naturum samt på Gotska Sandön bedrivs lokalvården av länsstyrelsens egen personal med delvis miljömärkta produkter. Övriga

[11] Källa: Kemikalieinspektionen (avläst 2024-11-20), Kemikalier i en cirkulär ekonomi - Kemikalieinspektionen

förbrukningsvaror och hygienprodukter såsom toalettpapper, tvål och diskmedel köps in av länsstyrelsen och är till större delen miljömärkta. Kopiatorer och tryckeri använder toner vilka kan innehålla miljöfarliga ämnen vars användning bör minimeras.

Länsstyrelsens nödlägesberedskap berör främst brand i fastigheten. Miljöpåverkan från en brand består av effekterna från brandröken och släckningsvattnet vilka kan innehålla farliga substanser. Det förebyggande brandskyddsarbetet sköts genom att länsstyrelsen systematiska brandskyddsarbete. Gotska Sandön hanterar färg, drivmedel och annat i sin verksamhet med underhåll och maskiner. Kemikalier förvaras i ett godkänt kemikalieskåp. Även vid praktiska förvaltningen förvaras kemiska produkter i ett godkänt kemikalieskåp. Landsbygdsenheten med länsveterinär och uppgifter såsom djurskyddstillsyn använder produkter för bland annat desinfektion. Dessa förvaras vid Visborgsallén där det finns ett godkänt kemikalieskåp i förrådsutrymmena. Det finns också ett brandsäkert skåp för förvaring av batterier, till exempel till länsstyrelsens elcyklar.

Länsstyrelsen har en rutin för kemikalieanvändning, framtagen 2022. I den framgår bland annat ansvar för kemikaliehanteringen. En blankett för inventering och riskbedömning av kemikalier finns framtagen och en sådan inventering och riskbedömning gjordes inom alla länsstyrelsens verksamheter som använder eller ansvarar för kemikalier under 2019–2021. En inventering och riskbedömning av kemikalier bör genomföras med regelbundenhet och i koppling till det systematiska arbetsmiljöarbetet.

3.5.2 Förslag på åtgärder

- Revidera/uppdatera *Rutin för kemikaliehantering* och *Blankett för inventering och riskbedömning av kemikalier*
- Årligen genomföra inventering och riskbedömning av kemikalier, i synnerhet för kemikalier som är nya i länsstyrelsens verksamhet eller där riskbedömning i säkerhetsdatablad förändrats
- Uppdatera tidigare kartläggning av kemikalieanvändning och ta fram en handlingsplan för utfasning av prioriterade ämnen genom förändring som minimerar kemikaliebehovet och genom substitutionsprincipen och produktvalsprincipen. Här bör behov av kompetensutveckling identifieras och kompetensutveckling ske. Detta bör ske i samarbete med det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- Inkludera tydligt kemikaliekrav inom upphandling och inköp för produkter och varor där

tredjepartcertifierade produkter premieras.

3.6 Värme- och elförbrukning

3.6.1 Nuläge

Bedömningen är att värme- och elförbrukning har en direkt miljöpåverkan från länsstyrelsens verksamhet. Den bedöms inte som betydande. År 2023 var energiförbrukningen från el- och värmeförbrukningen 792 160 kWh för länsstyrelsen, motsvarande cirka 6 340 kWh per årsarbetskraft och 115 kWh per kvadratmeter. De senaste åren har energianvändningen varierat[12] (se diagram 2) men den övergripande trenden är att energiförbrukningen ökat totalt sett.

[12] Observera att dessa värden till stor del inte är normalårskorrigerade och metod och möjlighet till mätning har varierat, vilket gör direkt jämförande mellan åren osäker.

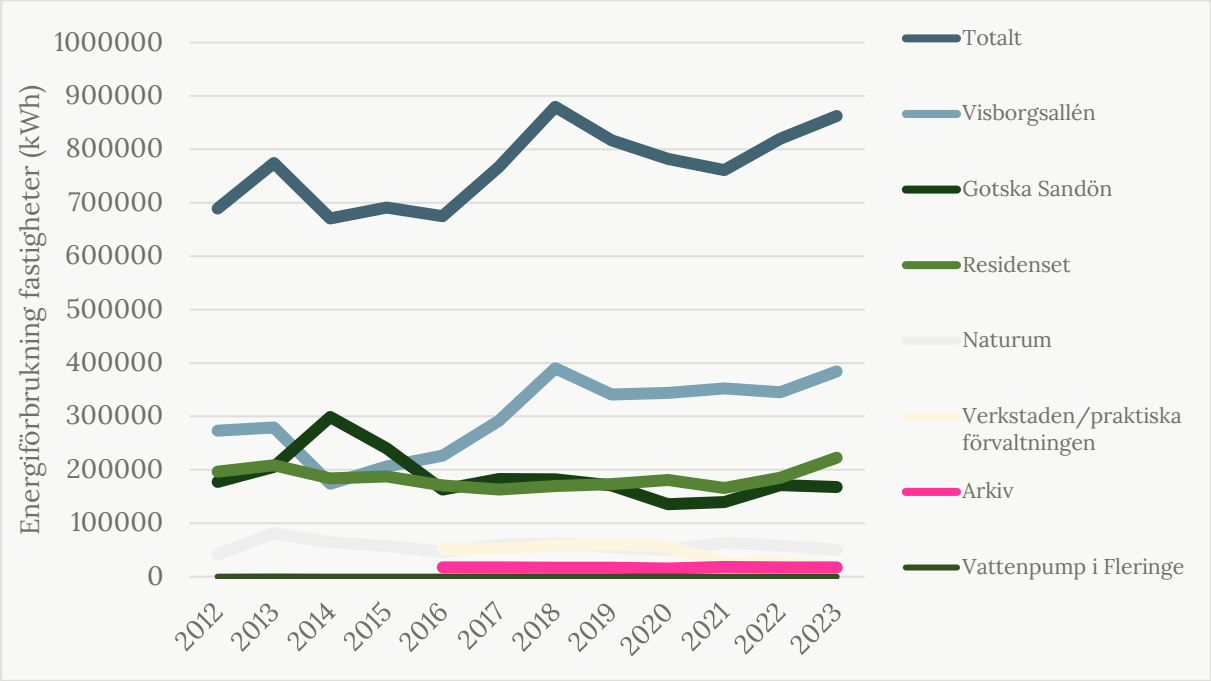

Diagram 2. Energiförbrukning (kWh) för Länsstyrelsen i Gotlands län, 2012–2023.

Det kan komma att bli skarpare krav framåt på minskning av myndighetens energianvändning genom Direktivet om energieffektivitet (EED)[13] . Bland annat ingår i direktivet ett nytt mål där offentliga aktörer och verksamheter ska minska sin energianvändning med 1,9 procent per år. Länsstyrelsen genomför kontinuerliga energieffektiviseringsåtgärder, såsom byte av belysning när lampor slutar fungera. Att göra en genomgående åtgärd av det slaget har bedömts att inte vara ekonomiskt görbart. Eftersom länsstyrelsen inte äger sina egna lokaler är kontinuerlig dialog kring energieffektivisering med fastighetsägare och hyresvärdar viktig. Hyresvärden vid Visborgsallén gör kontinuerliga energieffektiviseringsåtgärder för fastighetsel, värme, kyla och

[13] Mer finns att läsa via Energimyndigheten; Direktivet om energieffektivitet (uppdaterad 2024-08-28 och avläst 2024-11-27).

planerar också för egen energiproduktion genom solpaneler på taket som kommer fastighetselen till del.

Gällande energiförbrukning från informationsteknik (IT) har LST IT (Länsstyrelsen i Västra Götaland) system för att styra och reglera belysning, värme, ventilation, energieffektivisering i utrustning och serverhallar m.m. Under 2023 har LST IT arbetat inom Datacenter för att minska energianvändning genom att kanalisera kylning av servrar, arbetat med resursoptimering som minskar energianvändning per server och påbörjat projektering och installation av nya kylmaskiner.

Länsstyrelsen har där möjligt efterfrågat el från förnybara energikällor. Tabell 4 visar en sammanställning av andelen el och värme som kommer från förnybara energikällor. För kyla finns ingen information tillgänglig, men kan framåt finnas för Visborsallén. År 2023 kom 94 % av energiförbrukningen från förnybara energikällor, vilket är en minskning sett till föregående år.

Tabell 4. Andel energi (%) från förnybara energikällor, Länsstyrelsen i Gotlands län.

	2020	2021	2022	2023
Verksamhetsel	98	98	98	76
Fastighetsel	100	100	100	100
Värme	100	93	100	100
Utanför lokaler	100	100	100	100

Följande lokaler inhyser 2024 länsstyrelsens verksamhet och har följande:

- **Visborgsallén**. Fastighetsel, fjärrvärme och kyla fördelas mellan hyresgästerna baserat på hyrda kvadratmeter. Verksamhetselen mäts och betalas separat av länsstyrelsen.
- **Residenset**. Fjärrvärme och fastighetsel fördelas mellan hyresgästerna baserat på hyrda kvadratmeter. Verksamhetsel mäts och betalas separat av länsstyrelsen.
- **Arkivet**. El och fjärrvärme ingår i hyran. Ingen separat mätning sker för länsstyrelsens förbrukning.

- **Förråd**. El och fjärrvärmen ingår i hyran. Ingen separat mätning sker för länsstyrelsens förbrukning.
- **Naturum**. El samt värme mäts separat för Naturums lokaler som länsstyrelsen hyr.
- **Gotska Sandön**. Totalförbrukning 2023 på 143 627 kWh varav cirka 24 000 kWh är överföringsförluster via elkabeln. Hälften av elen uppskattas gå till värme.
- **Fleringe Nors, Tängelgårda**. Vattenpump jämte utloppet från Bästeträsk vilken ingår i vattenavledningsföretaget som länsstyrelsen i egenskap av förvaltare av Träskmyr naturreservat ingår i.
- **Båtplats för personalbåt Gotska Sandön**. Båtplatsen har egen elanslutning som mäts och betalas separat av länsstyrelsen.

3.6.2 Förslag på åtgärder

- Energikartläggning följt av handlingsplan för energibesparande åtgärder, inkluderat plan för utfasning av fossilbaserad energi (om någon kvarstår). Kartläggning bör göras per anläggning/lokal.
- Samverka fram så kallade *gröna bilagor* till hyresavtal tillsammans med hyresvärdarna där energieffektivisering och energibesparande åtgärder bör ingå.
- Insatser för att påverka beteende och rutiner löpande genom exempelvis information om energibesparande åtgärder, feedback från energimätningar och regelbundna nattvandringar i länsstyrelsens hyrda lokaler.
- Utöver åtgärder för att fasa ut användningen av fossila bränslen för värme på Gotska Sandön finns potential att möjliggöra för förnybar energiproduktion på ön. Egen produktion av energi från förnyelsebara källor (företrädelsevis från solenergi till vätgas) har stort kommunikationsvärde och möjligheterna bör utredas vidare.

3.7 Vattenanvändning

3.7.1 Nuläge

Vatten är en grundförutsättning för allt levande, och därmed en förutsättning för människors hälsa och en hållbar utveckling, så även på Gotland. Vattensituationen i länet gör att vattenförbrukningen är ett viktigt område för åtgärder. Vattenförbrukningen inom länsstyrelsen verksamhet är idag oklar. Ingen separat mätning eller uppföljning görs för de olika hyresgästerna

vid Visborgsallén eller vid länsstyrelsens andra platser/lokaler där verksamhet bedrivs. Bedömningen är att vattenförbrukningen är relativt låg, men miljöpåverkan och risk utifrån vattensituationen på Gotland är desto högre.

Länsstyrelsen är *Kranmärkt*[14] genom Svenskt Vatten vilket innebär att inget flaskvatten ska serveras inom verksamheten. Vattenkaraffer finns i personalkök och -pentry samt vid Residenset. Fastighetsägaren vid Visborgsallén byter kontinuerligt ut vattenkranar och toalettstolar till snålspolande sådana.

3.7.2 Förslag på åtgärder

För att efterleva miljöpolicyn och på ett effektivt sätt hushålla med vatten som kritisk råvara bör länsstyrelsen:

- efterfråga/genomföra separata mätningar av vattenförbrukningen i hyrda fastigheter, inkluderat de fastigheterna som delas av flera hyresgäster samt identifiera och prioritera potentiella förbättringsåtgärder tillsammans med hyresvärdarna.
- Föregå med gott exempel och medverka i regionala initiativ för hållbar vattenanvändning (exempelvis temaveckor för att spara vatten där tips och goda exempel lyfts).

3.8 Pappersförbrukning

3.8.1 Nuläge

Bedömningen är att pappersförbrukningen är ganska hög sett till omfattning, mängd, men att miljöpåverkan och risk med förbrukningen är relativt låg. Under 2023 skrevs eller kopierades 334 717 sidor på de interna skrivarna i länsstyrelsen lokaler, motsvarande cirka 11 normalstora granar[15]. 2016 var motsvarande siffror 554 265 utskrifter och 18 normalstora granar. Sedan installationen av pull-printfunktionen sommaren 2014 på länsstyrelsens samtliga skrivare syns en

[14] Hem - Kranmärkt
[15] Utifrån den modell för uträkning som användes vid *Miljöutredning Länsstyrelsen i Gotlands län 2018*

minskande trend av antalet utskrifter (se figur X). Denna mängd omfattar inte pappersförbrukning vid externt tryck eller övrig pappersanvändning såsom torkhanddukar, toalettpapper, pappersmuggar har inte ingått i denna miljöutredning. För att bland annat minska pappersförbrukningen jobbar länsstyrelsen med digitalisering, bland annat genom automatiserad beslutsfattning, e-arkiv och handläggning i Platina.

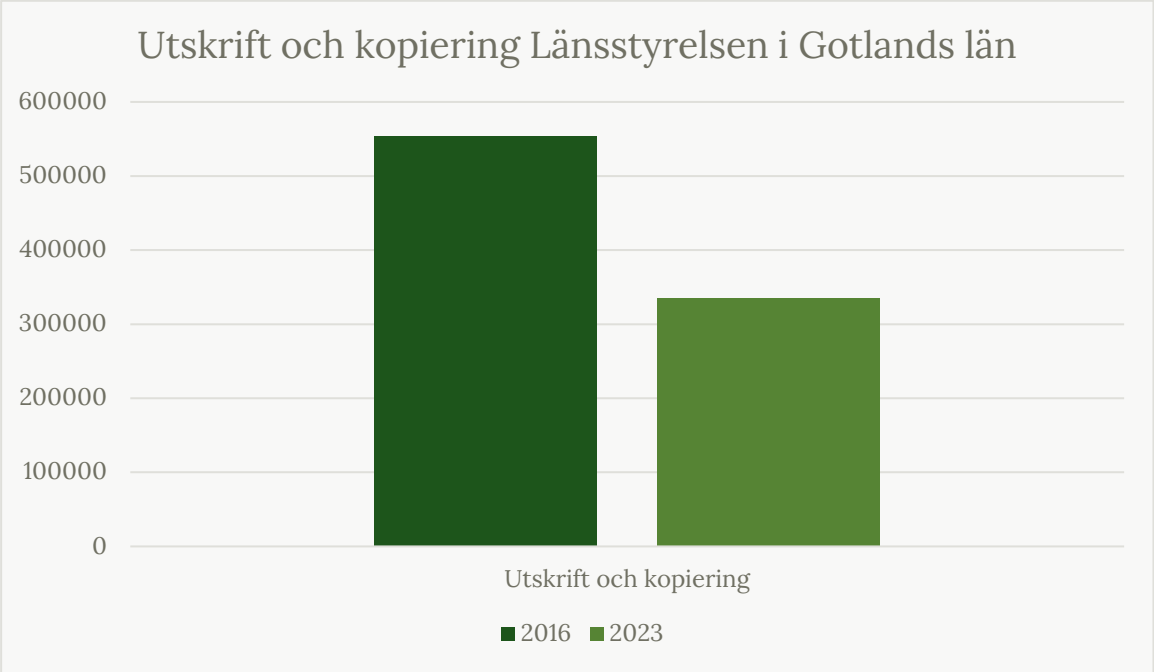

Diagram 3: Pappersförbrukning, antal ark som skrivit ut eller kopierats på de interna skrivarna i länsstyrelsens lokaler, 2016 respektive 2023.

3.8.2 Förslag på åtgärder:

För att efterleva miljöpolicyn och på ett effektivt sätt hushålla med råvaror och energi bör åtgärder innefatta:

- Fortsatt digitaliseringsprocess.
- Insatser för att påverka beteende och rutiner genom exempelvis feedback om pappersförbrukning och utskrifter till anställda samt koppla påminnelser till beteende.

4. Indirekt miljöpåverkan

Att kartlägga sambanden mellan länsstyrelsens verksamhet och miljöpåverkan är den viktigaste delen i miljöutredningen och utgör en nulägesanalys. Bedömningen är att länsstyrelsens indirekta miljöpåverkan är övervägande positiv vilket innebär att den har en gynnsam påverkan på miljön och kan bidra till ett förbättrat miljötillstånd. En genomgående bedömning eller värdering av den indirekta miljöpåverkan utifrån länsstyrelsens verksamhet har dock inte gjorts i denna miljöutredning. En sådan sammanfattning och bedömning gjordes av länsledningen och enheterna i samband med den tidigare miljöutredningen[16] och baserades till stor del på länsstyrelsen integrering av miljömålen som genomfördes 2016. Bedömningen är att miljöaspekterna för den indirekta miljöpåverkan i stort inte ändrats, även om delar av verksamhetens struktur, organisation och uppdrag förändrats. Bedömningen är också att det finns en begränsning i rådigheten över den indirekta miljöpåverkan sett till den styrning som länsstyrelsen råder under som statlig myndighet.

Länsstyrelsens indirekta miljöpåverkan sker bland annat genom:

- **Myndighetsutövning** vilken inkluderar beslutsfattande, ärendehantering, tillsyn, tillsynsvägledning, stöd- och bidragshantering, miljöövervakning och remisshantering.

- **Regionalt arbete** tillsammans med andra regionala aktörer för att ta fram och genomföra åtgärdsprogram, handlingsplaner och strategier för miljömål, klimat- och energi, klimatanpassning, vattenförvaltningen, naturvård, naturskötsel, hotade arter, tillväxt,

[16] Se Miljöutredning Länsstyrelsen i Gotlands län, 2018. Rapportnr 2018:4, dnr 392-2018.

infrastruktur med mera.

- **Kommunikation** genom riktade informationsinsatser, utbildningar och rådgivningar till kommun, näringsliv, organisationer och privatpersoner i länet.

Länsstyrelsen utvecklar kontinuerligt arbetet med de indirekta miljöaspekterna för att stärka verksamhetens miljöarbete i länet och för att bidra till uppfyllelse av de nationella miljökvalitetsmålen och FN:s globala hållbarhetsmål Agenda 2030.

Länsstyrelsens roll i arbetet med de nationella miljökvalitetsmålen är utifrån Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion 6 § att:

- samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
- utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen
- stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljökvalitetsmålen
- verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen ska bidra till länets genomförande av Agenda 2030. Regeringen har gett flertalet statliga myndigheter i uppdrag (genom regleringsbrev) att arbeta med Agenda 2030. För Länsstyrelsen innebär det bland annat att:

- långsiktigt arbeta för att målen i Agenda 2030 nås
- samverka med länets aktörer
- sprida information om arbetet med Agenda 2030 i länet
- bidra till genomförandet av Agenda 2030 i länet.

5. Laglista

Enligt Förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska en miljöutredning innehålla uppgifter om miljökrav i lag och annan författning som rör verksamheten. Länsstyrelsen har valt att avgränsa till lagstiftning som berör verksamhetens direkta miljöpåverkan.

Länsstyrelsens indirekta miljöpåverkan berörs av ett mycket stort antal författningar. Lagstiftning som är av stor betydelse för Länsstyrelsens indirekta miljöpåverkan är Miljöbalken, Plan- och bygglag med tillhörande lagstiftning, Kulturmiljölagen, lagstiftning kring jordbruksstöd samt ramdirektivet för vattenförvaltningen med tillhörande lagstiftning. För direkt miljöpåverkan är det framför allt lagstiftning om miljöledning i statliga myndigheter, offentlig upphandling, tjänsteresor, avfall, kemiska produkter och energi som är aktuella. För att löpande ajourhålla och informera om aktuell gällande lagstiftning inom miljöområdet prenumererar länsstyren på en rättsdatabas. Det ingår i varje enhets och funktions ansvar att hålla sig uppdaterade med sådan lagstiftning.

Följande lagar och förordningar har bedömts vara aktuella för länsstyrelsens direkta miljöpåverkan. För indirekt miljöpåverkan finns kunskap inom respektive verksamhetsområde.

Laglista/område	Krav/Källa	Sammanfattning (JP Infonet)
Miljöledning	Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter	De myndigheter som pekas ut i förordningen ska ha ett miljöledningssystem enligt vad som framgår av förordningen. Vad som måste göras inom ramen för detta system anges i förordningen.
Miljöledning	Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter - SFS 2023:849 Förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter	Ändringen innebär bland annat att Myndigheten för press, radio och tv samt Statens medieråd tas bort ur förteckningen, och Mediemyndigheten läggs till. Ändringen påverkar inte bestämmelsens juridiska innehåll. Ikraftträdande: Denna förordning träder i kraft den 1 januari år 2024.
Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 1 § - bevisbörderegeln	Miljöbalken slår här fast att den som vill driva en verksamhet eller vidta någon annan åtgärd som kräver tillstånd eller på annat kan prövas mot miljöbalken, har bevisbördan för att visa att åtgärden är förenlig med balkens mål och regler.

Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 2 § - kunskapskravet	Här riktas ett kunskapskrav mot den som driver en verksamhet. Denne ska ha de insikter som krävs för att skydda hälsa och miljö. Detta krav får betydelse vid tillståndsprövning för verksamheter och även vid prövning av ansvar för skador av olika slag då det alltså inte går att hänvisa till okunskap om förhållandena i verksamheten för att undvika ansvar.
Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 3 § - försiktighetsprincipen	Paragrafen slår fast den så kallade försiktighetsprincipen som kräver att alla de åtgärder som kan vidtas för att undvika skador på hälsa och miljö också ska vidtas. Den slår också fast kravet på bästa möjliga teknik. Det är alltså den som ska användas för att undvika skador.
Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 4 § - produktvalsprincipen	Paragrafen slår fast den så kallade produktvalsprincipen som säger att farliga kemiska produkter eller biokemiska organismer ska ersättas med andra sådana, om det är möjligt. Det minst farliga preparatet ska alltså nyttjas.
Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 5 § - hushållnings- och kretsloppsprinciperna	Paragrafen slår fast kraven på hushållning med resurser och kretslopp. Här sägs också att i första hand ska förnybara energikällor användas.
Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 6 § - lokaliseringsprincipen	För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Denna regel spelar en betydande roll vid prövning av tillstånd av olika slag.

Miljöledning	Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 7 § - rimlighetsavvägning	Denna paragraf innebär på sätt och vis en motvikt till reglerna i 2 - 6 §§ i samma kapitel och säger att dessa ska uppfyllas i den mån det är rimligt. Här öppnas alltså för en rimlighetsavvägning där nyttan av olika åtgärder får vägas mot kostnaderna av att genomföra dem.
Miljöledning	Gotland lokala föreskrifter	Senast bevakad 2023-02-28.Uppdaterat hälsoskyddsföreskrifter.
Tjänsteresor	Förordning (2020:486) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar	I denna förordning finns bestämmelser om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters inköp och leasing av bilar samt för myndigheters upphandling av bilhyra och taxiresor. Förordningens syfte är att främja användningen av miljöanpassade och trafiksäkra bilar.Förordningen gäller för myndigheter under regeringen.

Tjänsteresor	Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster	Bestämmelserna i lagen syftar till att främja och stimulera marknaden för rena och energieffektiva fordon och till att förbättra transportsektorns bidrag till Europeiska unionens gemensamma miljö-, klimat- och energipolitik. Lagen gäller vid upphandling enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna eller lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner, om upphandlingen avser1. köp eller leasing av bilar, eller2. köp av persontransporttjänster som tillhandahålls av ett kollektivtrafikföretag inom ramen för ett avtal om allmän trafik.I lagen finns bestämmelser som anger hur bilars energi- och miljöpåverkan ska beaktas vid en upphandling. Där anges bland annat att energi- och miljöpåverkan vid drift under bilens hela livslängd ska beaktas vid upphandling och att utsläpp av vissa ämnen ska omvandlas till belopp i pengar när energi- och miljöpåverkan beaktas som ett tilldelningskriterium. Föreskrifter om hur dessa beräkningar ska gå till finns i förordning (2011:847) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster. Bestämmelserna i lagen hindrar inte att en upphandlande myndighet eller enhet ställer andra eller längre gående krav på den upphandlade varan eller tjänsten än vad som framgår av reglerna.

Tjänsteresor	Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster - SFS 2022:314 Lag om ändring i lagen (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster	Kommentar Ändringen innebär att det införs tio nya paragrafer och att hittillsvarande 4–7 §§ upphör att gälla. Utöver detta uppdateras lagen med anledning av ovan nämna ändringar samt för att genomföra direktivet (EU) 2019/1161. 2, 3 samt 4 §§, som är nya, innehåller definitioner av vissa ord och uttryck. 5 § reglerar lagens tillämpningsområde och genomför artikel 3.1 a–c och tabell 1 i bilagan till direktiv 2019/1161. 6 §, som är ny, anger de fordon som undantas från lagen. 8 §, som är ny, innehåller krav för upphandlande myndigheter och enheter. 9 och 10 §§, som är nya, anger den andelen rena bilar respektive tunga bilar som ska uppnås under en referensperiod. 11 – 13 §§, som är nya, innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter. Ikraftträdande 1 juni 2022.

Inköp och upphandling	Lag (2016:1145) om offentlig upphandling	Lagen om offentlig upphandling (LOU) är det övergripande regelverket för offentlig upphandling i Sverige och gäller för all offentlig upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader som inte omfattas av någon annan upphandlingslag eller av något specifikt undantag. Lagen tillämpas vid upphandling som genomförs av en upphandlande myndighet, vilket omfattar statliga och kommunala myndigheter samt beslutande församlingar i en kommun eller ett landsting. Som upphandlande myndighet räknas också vissa offentligt styrda organ, exempelvis flertalet kommunala och en del statliga bolag. Även sammanslutningar av en eller flera myndigheter, församlingar eller offentligt styrda organ omfattas. Av lagen framgår hur den upphandlande myndigheten får agera när den köper varor, tjänster och entreprenader. Det primära syftet med reglerna är att säkerställa att leverantörer inom EU på ett öppet och förutsebart sätt ges möjlighet att konkurrera om offentliga kontrakt på lika och proportionerliga villkor. Reglerna ska även ge upphandlande myndigheter möjligheter att vid sina inköp ställa miljökrav och ta sociala hänsyn samt få mesta möjliga nytta för de offentliga medel som finansierar offentliga upphandlingar, genom att söka upp och dra nytta av konkurrensen på aktuell marknad.
Avfall	Miljöbalken (1998:808)	Miljöbalken innehåller de centrala reglerna om hantering av miljöfrågor. Inriktningen på bestämmelserna är att garantera en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Detta ska ske genom att en hållbar utveckling främjas.

Avfall	Avfallsförordning (2020:614)	Denna förordning innehåller bestämmelser om avfall, avfallets hantering och avfallsförebyggande åtgärder. För vissa avfallsslag och viss avfallshantering finns ytterligare bestämmelser i andra förordningar eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av andra förordningar.Förordningen ersätter avfallsförordning (2011:927).
Avfall	Naturvårdsverkets föreskrifter om antecknings- och rapporteringsskyldighet och lämnande av uppgifter om farligt avfall till avfallsregistret (NFS 2020:5)	Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om1. vilka uppgifter om farligt avfall som ska antecknas enligt 6 kap. 1–5 §§avfallsförordningen (2020:614),2. hur antecknade uppgifter ska lämnas till avfallsregistret enligt 6 kap. 11 §samma förordning, och3. vilka uppgifter som ska lämnas till Naturvårdsverket enligt 7 kap. 3 §samma förordning.
Avfall	Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall (NFS 2004:4)	Grundföreskriften NFS 2004:4 innehåller bestämmelser om sortering av brännbart avfall, undantag från kravet att brännbart avfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall, undantag från förbuden mot deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall och dispens för deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall. Innehåller även allmänna råd. Genom Naturvårdsverkets föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter (2004:4) upphör bestämmelser om sortering av brännbart avfall och undantag från kravet att brännbart avfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall, att gälla. Ändringarna träder ikraft den 1 augusti 2020.

Avfall	Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall (NFS 2004:4) - Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2004:4) om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall (NFS 2020:3)	Kommentar Grundföreskriften NFS 2004:4 innehåller bestämmelser om sortering av brännbart avfall, undantag från kravet att brännbart avfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall, undantag från förbuden mot deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall och dispens för deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall. Innehåller även allmänna råd. Genom aktuell ändring ska 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 och 11 §§ upphöra att gälla. Detta innebär framför allt att bestämmelser om sortering av brännbart avfall och undantag från kravet att brännbart avfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall ska upphöra att gälla. Därtill ska 1 och 5 §§ ändras. 1 § anger föreskriftens tillämpningsområde och genom ändringen begränsas detta till att enbart avse undantag från förbuden mot deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall samt dispens för deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall. 5 § innehåller definitioner av termer och begrepp. Genom ändringen hänvisas till avfallsförordningen från 2011 (istället för 2001 som tidigare angavs). Därtill tas definitionen av grovavfall bort. Ikraftträdande 1 augusti 2020

Avfall	Naturvårdsverkets föreskrifter om transport av avfall (NFS 2022:2)	Föreskriften innehåller bestämmelser om1. att anmälningsplikt ska gälla i stället för tillståndsplikt enligt 5 kap. 1 § avfallsförordningen (2020:614) för vissa transporter av avfall,2. undantag från anmälningsplikten enligt 5 kap. 7 § avfallsförordningen för vissa transporter av avfall som uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet, och 3. hur transportdokument enligt 6 kap. 19 § avfallsförordningen ska utformas.
Kemiska produkter	2 kap. 4 § - produktvalsprincipen	Paragrafen slår fast den så kallade produktvalsprincipen som säger att farliga kemiska produkter eller biokemiska organismer ska ersättas med andra sådana, om det är möjligt. Det minst farliga preparatet ska alltså nyttjas.
Kemiska produkter	9 kap. 9 § miljöbalken	Bostäder och lokaler för allmänna ändamål skall brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur.Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.
Kemiska produkter	14 kap. 5 § miljöbalken	En kemisk produkt eller bioteknisk organism som inte är ett bekämpningsmedel får användas i bekämpningssyfte endast om det är uppenbart att användningen inte medför risker för människors hälsa eller miljön.
Kemiska produkter	14 kap. 6 § miljöbalken	Den som sprider ett bekämpningsmedel ska 1. göra det på ett sådant sätt att människors hälsa inte skadas eller människor vållas annan olägenhet och så att miljöpåverkan blir så liten som möjligt, och 2. vidta åtgärder för att motverka att medlet sprids utanför det

		avsedda spridningsområdet.
Kemiska produkter	14 kap. 13 § miljöbalken	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för 1. den som tillverkar, för in till Sverige eller på marknaden släpper ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism att genom märkning eller på annat sätt tillhandahålla den information om produkten eller organismen som behövs till skydd för människors hälsa eller miljön, och 2. den som yrkesmässigt hanterar, för in till eller för ut från Sverige en kemisk produkt eller bioteknisk organism att till den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som behövs för att bedöma de hälso- eller miljörisker som är förknippade med produkten eller organismen och dess hantering, införsel eller utförsel.
Kemiska produkter	Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 2017:7)	Föreskrifterna kompletterar EU-rätten på området och kopplas delvis samman med miljöbalken, förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer, och miljötillsynsförordningen (2011:13). De nya föreskrifterna innehåller bestämmelser om- märkning av tvätt- och rengöringsmedel,- förvaring av farliga kemiska produkter, - anmälan till produktregistret, - tillståndskrav, - klorerade lösningsmedel,- flyktiga organiska föreningar i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering,- kvicksilver och kvicksilverhaltiga varor,- formaldehyd i träbaserade skivor,- elektrisk och elektronisk utrustning.

Kemiska produkter	Förordning (1977:994) om försäljning och förvaring av vissa flyktiga lösningsmedel m.m.	Förordningen gäller i fråga om flyktiga lösningsmedel som vid inandning medför eller kan befaras medföra berusning, och annan vara som innehåller ett flyktigt lösningsmedel, om varan vid inandning medför eller kan befaras medföra berusning.
Kemiska produkter	Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	Lagen behandlar frågor om hantering, överföring och import av brandfarliga och explosiva varor. Lagen innehåller huvudsakligen allmänna krav som ger uttryck för skyddsprinciperna, d.v.s. att lagens syfte är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom samt förebygga obehörigt förfarande med brandfarliga och explosiva varor. Brandfarliga varor är till exempel brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor och brandreaktiva varor samt explosiva varor.
Kemiska produkter	Alkohollag (2010:1622)	Bestämmelserna i denna lag gäller tillverkning, marknadsföring och införsel eller import av alkoholhaltiga drycker samt handel med sådana varor.

Kemiska produkter	Förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) m.m.	REACH är det populära namnet på den EU-förordning som på EU-nivå reglerar hanteringen av kemikalier och andra farliga ämnen. Reach står för Registration, Evaluation, Authorisation och Restriction of Chemicals. Syftet med förordningen är att skydda människors hälsa och miljön. Även frågor om metoder för att bedöma riskerna med olika ämnen tas upp liksom frågor om fritt flöde av varor och produkter på den inre marknaden. Här finns krav på registrering, rapportering, tillstånd och informationsplikt. Förordningen grundar sig på principen att det är tillverkare, importörer och nedströms användare som bär ansvaret för att de ämnen som de tillverkar, släpper ut på marknaden eller använder inte har några skadliga hälso- eller miljöeffekter. Förordningen riktar sig primärt till den som tillverkar, importerar eller använder (så kallade nedströmsanvändare) kemikalier, men berör även den som genom tillverkning, import eller försäljning hanterar varor som innehåller kemikalier.
Förorening	10 kap. miljöbalk (1998:808) - Verksamheter som orsakar miljöskador	Kapitlet handlar om verksamheter som på olika sätt orsakar miljöskador. Det inleder med att ange att en miljöskada räknas som en föroreningsskada om den beror på en förorening av exempelvis mark eller vatten och dessutom är sådan att den kan orsaka skada eller olägenhet för människor eller miljön. Reglerna lägger ett primärt ansvar på den som driver en skadlig verksamhet och säger att det främst är denne som ska avhjälpa föroreningen. I andra hand kan det bli fastighetsägaren som får ansvara för detta.

Förorening	26 kap. miljöbalken - Tillsyn	Kapitlet innehåller bestämmelser om tillsyn och egenkontroll för att säkerställa syftet med balken och föreskrifter meddelade med stöd av den.Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.
Förorening	26 kapitlet 9 § miljöbalken	Här nämns de olika medel som tillsynsmyndigheten har till sitt förfogande för att se till att reglerna i miljöbalken efterlevs, såsom förelägganden och förbud.

Förorening	26 kapitlet 9 § miljöbalken - SFS 2020:1174 Lag om ändring i miljöbalken	Kommentar Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Genom aktuell ändring görs justeringar i 15 kap. 37 §, 16 kap. 2 c §, 24 kap. 20 §, 26 kap. 9 § och 29 kap. 11 §. Det införs också en ny paragraf, 26 kap. 14 a §. 15 kap. 37 §, 16 kap. 2 c §, 24 kap. 20 § och 26 kap. 9 § Hänvisningar till utsläppshandelslagen ändras till att avse den nya lagen om utsläpp av växthusgaser. 26 kap. 14 a § I paragrafen, som är ny, finns en bestämmelse om att den som är misstänkt för ett brott inte får föreläggas vid vite att medverka i utredning av en fråga som har samband med det misstänkta brottet. Detta är ett uttryck för den i praxis etablerade s.k. passivitetsrätten och har utformats efter förebild av bestämmelser i 7 kap. 5 § utsläppshandelslagen, 44 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244), 7 kap. 6 § tullagen (2016:253) och 26 kap. 27 § skollagen (2010:800). Förbudet omfattar även de fall då en ställföreträdare för en juridisk person är misstänkt för brott. 29 kap. 11 § Paragrafen anger undantagen för straffbarhet enligt 29 kap. I första stycket görs endast en språklig justering. Tredje stycket reglerar situationen att ett vitesföreläggande har överträtts som samtidigt innebär att en straffbar gärning har begåtts. Bestämmelsen syftar till att förhindra att någon prövas två gånger för samma sak på ett sätt som kan strida mot dubbelprövningsförbudet. Om ett vitesföreläggande har meddelats, t.ex. ett föreläggande om att upphöra med ett visst agerande, och föreläggandet inte följs, kan tillsynsmyndigheten

		välja att ansöka om att vitet döms ut. Det faktum att föreläggandet inte följs kan samtidigt innebära en överträdelse av denna balk. Bestämmelsen förtydligas på så sätt att omständigheten att ett föreläggande har beslutats inte utgör hinder för straffrättsligt ansvar. Den avgörande tidpunkten för när hindret uppkommer är i stället tidpunkten då en domstolsprocess inleds om att döma ut vitet. Bestämmelsen utgör en ansvarsfrihetsregel men fungerar samtidigt som ett hinder mot åtal. Ovanstående text är i huvudsak hämtad från författningskommentaren i prop. 2020/21:27 s. 98. I förarbetet finns också mer information om ändringarna. Ikraftträdande 1 januari 2021

Förorening	26 kap. 1 § miljöbalken	Tillsynen ska säkerställa syftet med denna balk och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.Med tillsyn avses att tillsynsmyndigheten ska 1. på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, 2. underlätta för en enskild att fullgöra sina skyldigheter enligt de handlingsregler som avses i 1 genom information och liknande verksamhet, och 3. fortlöpande bedöma om villkor för miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga.

Förorening	26 kap. 1 § miljöbalken - SFS 2020:627 Lag om ändring i miljöbalken	Kommentar Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Genom denna ändring görs justeringar i 26 kap. 1, 6 och 14 §§, 27 kap. 1 §, 28 kap. 1 §, 29 kap. 3 och 5 §§ och 31 kap. 10 §. Därtill ska nuvarande 26 kap. 8 § betecknas 26 kap. 7 §. Det ska också införas 13 nya paragrafer, 26 kap. 1 a, 3 a, 8 och 28–37 §§. Regeringen har efter riksdagens beslut utfärdat en lag om ändring i miljöbalken. Lagen innebär dels att bestämmelserna i balken anpassas till den nya EU-förordningen om offentlig kontroll och EU-förordningen om marknadskontroll, dels att nya och ändrade bestämmelser som syftar till att effektivisera och förtydliga tillsynen införs i 26 kap. miljöbalken. I propositionen Förbättrad tillsyn på miljöområdet (prop. 2019/20:137) föreslås i huvudsak följande. Ordet tillsyn förtydligas och begränsas till att omfatta kontrollerande åtgärder som riktas mot ett tillsynsobjekt och främjande åtgärder som riktas mot en enskild. Länsstyrelserna ges rätt att förelägga kommuner som brister i tillsynen att åtgärda brister i tillsynen. Tillsynsmyndigheterna får rätt att köpa in produkter och varor utan att ange att inköpet görs för myndighetens räkning. Vissa bestämmelser i miljöbalken om tillsyn, avgifter och rätt till tillträde görs tillämpliga vid kontroll i enlighet med EU-förordningen om offentlig kontroll och EU-förordningen om marknadskontroll.

		EU-förordningarna kompletteras med en straffbestämmelse. Ikraftträdande Denna lag träder ikraft den 1 augusti 2020.

Nödlägesberedskap	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor	Lagen om skydd mot olyckor syftar till att ge alla ett skydd för liv och hälsa som dessutom ska vara likvärdigt över hela landet. Lagen anger vilka skyldigheter som faller på de enskilda, vilka som hanteras av kommunerna och vilka som ligger på staten.Därtill finns bestämmelser om tillsyn, ersättning och räddningstjänst under höjd beredskap.
Energi	Lag (2006:985) om energideklaration för byggnader	Syftet med lagen är att främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader. Här ges de grundläggande reglerna om att energideklarera byggnader. Den som äger en byggnad ska se till att det för byggnaden alltid finns en energideklaration som inte är äldre än tio år, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.
Energi	Förordning (2006:1592) om energideklaration för byggnader	Förordningen är kopplad till lagen i samma ämne. Den tar upp frågor om bl a undantag från plikten att energideklarera byggnader, besiktning av byggnader, innehåll i energideklarationer mm. Boverket är den myndighet som meddelar närmare föreskrifter på området och som också för register över energideklarationer.
Energi	Förordning (2005:205) om stöd till investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet	Förordningen syftar till att främja en effektiv och miljöanpassad användning av energi i lokaler som används för offentlig verksamhet. Efter ansökan av byggnadens ägare prövas frågor om stöd av länsstyrelsen i det län där byggnaden är belägen.
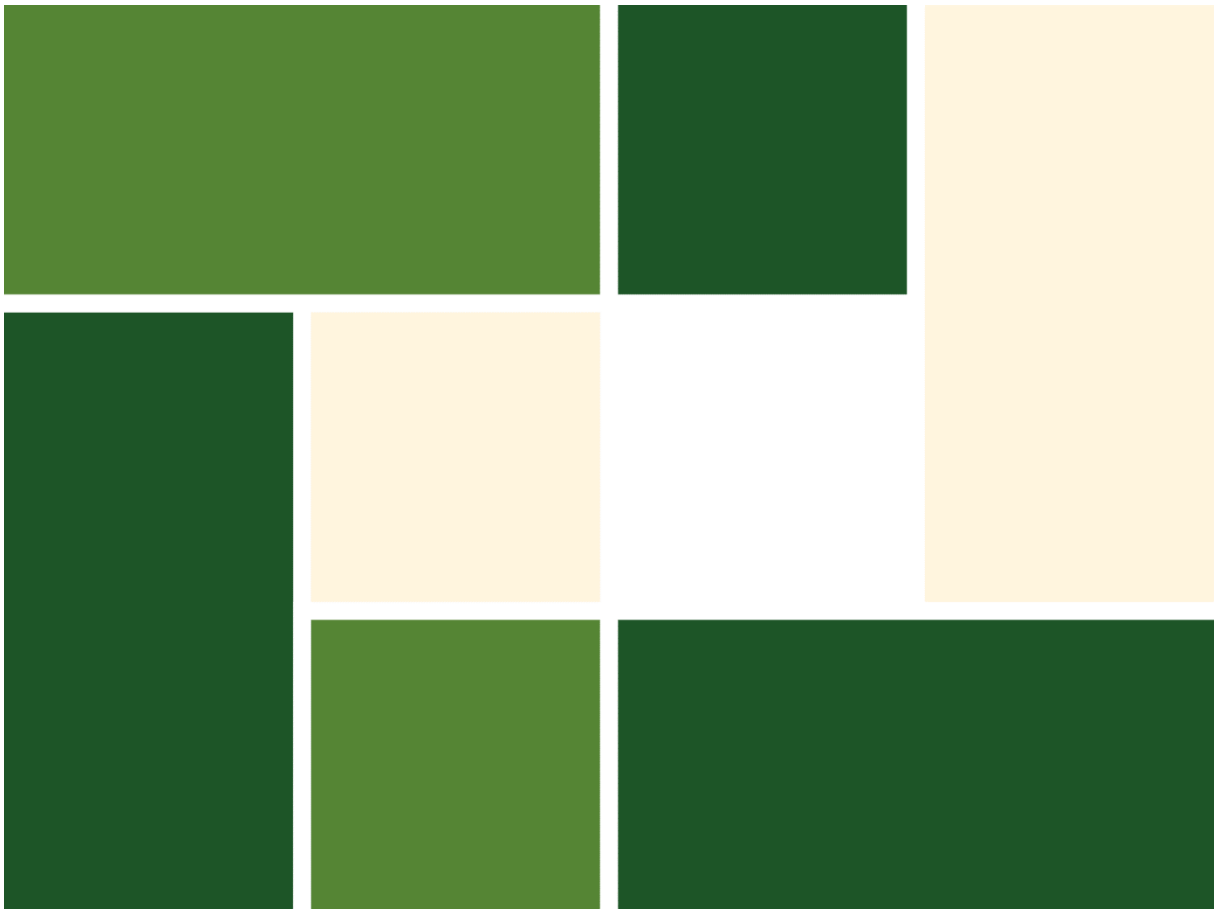
Energi	Boverkets föreskrifter och allmänna råd om energideklaration för byggnader (BFS 2007:4)	Här framgår Boverkets föreskrifter och allmänna råd om energideklaration av byggnader som knyter an till lagen och förordningen om energideklaration. Undantag från energideklaration, besiktning av byggnader, energiprestanda, tidpunkt för deklaration är exempel på frågor som tas upp.